

Kiskunlacháza és Pereg

Viseletei és hagyományai

**-Két község,
egy közösség**

Kiskunlacháza és Pereg hagyományai és viseletei

- egy község, két közösség

*Írta és egybegyűjtötte:
Simon Zoltán*

*Lektorálta: Erdélyi – Molnár Klára
Illusztrálta: Zsikó Zsuzsanna Klára
Szerkesztette: Simon Petra Regina*

*Kiskunlacháza
2025*

„Ezt a kultúrát meg kell menteni, ápolni kell és tovább vinni, és mindenféle korosztálynak bármikor, bármilyen időszakban rendelkezésre kell állni, hogy át tudja adni az ember ezt a tudást, mert most már csak így tudjuk örökíteni.”

- Kakuk Pál

„A hagyomány őrzése nem csak a betanult koreográfiákból áll. Hagyományainkat megélni, kutatni újjá éleszteni kell.”

- Simon Zoltán

Előszó helyett

A történet ott kezdődik, hogy az 2015 áprilisában tartott Szellemi Műhelyen annak patrónusa és támogatója, Dr. Répás József polgármester úr a művelődési ház egykori igazgatóját és táncsoport-vezetőt, Kovácsné Nagy Máriát kérte meg, hogy tartson előadást a Kiskun Néptánc Együttes megalakulásáról és a jelenlegi együttes elődjéről.

A megemlékezés során szó esett a Volly István tanár úr által gyűjtött *peregi dalokról* és a *Peregi verbunk* koreográfiai leírásáról. Az előadás végén Polgármester úr kérése volt, hogy a *Peregi verbunkot* próbáljuk meg összeállítani.

Ennek apropóján kerestem meg ***Erdélyi-Molnár Klára*** prímást, a Kóborzengő zenekar vezetőjét, s ő rendelkezésünkre bocsátotta a Lajtha László által 1930-ban Peregén gyűjtött *Peregi verbunk* kottájnak és viaszhenger-felvételeinek másolatait, amelyeknek eredeti példányait a Néprajzi Múzeum őrzi.

De mivel abban a korban élünk, ahol a régmúlt emlékeit megbecsülendőnek tartjuk, nem elégedtünk meg egy zenével, így elkezdtük kutatni a hozzá illő viseletet is.

Viseletkutatás

A viseletek kutatásában **Gál Róza** nyugalmazott tanárnő, a Peregi Hagyományőrző Nyugdíjasklub (KHSZ) egykori vezetője és „falutörténésze” nyújtott óriási segítséget. Róza néni évtizedek óta gyűjtötte és ápolta a helyi hagyományokat, így hatalmas tudásával és tapasztalatával gazdagította munkánkat. Ő segített abban, hogy elkezdjük különválasztani Pereg és Lacháza hagyományait, amelyek az idők során összekeveredtek.

A kutatás során régi fotók és dokumentumok alapján próbáltuk rekonstruálni a peregi viselet jellemzőit. Az eredeti polgári viseletek díszítései, anyaghasználata mind segítettek abban, hogy megértsük, milyen ruhákban járhattak.

A viseletkutatásban nagy segítségünkre volt továbbá a **Necsászné Markó Erzsébet** által gyűjtött írott és ahhoz készült rajzolt anyag. Ezt a későbbiekben részletesen olvashatják, illetve az eredeti rajzok és leírások alapján **Zsikó Zsuzsanna Klára** készítette az illusztrációkat.

Az együttműködés eredménye

Az együtt töltött kutatói idő során nemcsak a hagyományokat sikerült felkutatnunk, hanem rájöttünk arra is, hogy mennyire fontos a helyi közösség összefogása és a múlt értékeinek megbecsülése. A régi viseletek és hagyományok újraalkotása során a közösség tagjai között erősödött az összetartozás érzése, és büszkék vagyunk arra, hogy hozzájárulhatunk ehhez a kulturális újjászületéshez.

Peregi Verbunk

A **Peregi verbunk** kottáját, id. Káta Bertalan – akkor 35 éves – játszotta fel hegedűn, Lajtha László 1930. évi peregi gyűjtőútja során. Kottája az alábbi linken elérhető:

<https://gyujtemeny.neprajz.hu/neprajz.06.12.php?bm=1&kv=3509385&nks=1>

<https://gyujtemeny.neprajz.hu/neprajz.06.12.php?bm=1&as=6789&kv=3509238>

<https://gyujtemeny.neprajz.hu/neprajz.06.12.php?bm=1&as=6790&kv=3509238>

<https://gyujtemeny.neprajz.hu/neprajz.06.12.php?bm=1&as=6791&kv=3509238>

Részletek Volly István leveleiből a Művelődési háznak:

„Nézem a mind népszerűbb Kiskun Napok műsorát! Benne lesz-e egyszer már a Peregi Verbunkos, amely körüljárja a Kossuth díjas Weiner Leó feldolgozásában a földet? Majd csak eljut Apajra is, nincs az olyan messze, igaz? Vagy álmosak a kiskunok? Akkor nem oda járt volna mulatni Kun László király! Köszönti a tánccsoportot is:”

1983. VIII. 7.

„A Peregi verbunkot Káta Berci primás játszotta fonográfhengerre 1930-ban, Lajtha László és Volly István kérésére.

A művet 1951-ben „az akkori kormány felszólítására, felajánlásként” feldolgozta Weiner Leó zeneakadémiai tanár vonószzenekarra – Divertimento I. rész.

Weiner tanár úr gyakran tanyázott közöttünk. Kérésemre klarinétszólóra és cigányzenekarra is átírta a Peregi verbunkost és Toki Horváth Gyula híres fiatal primás vezetésével bemutattuk az Operaház színpadán, 1951. április 8.-án, hatalmas sikerrel. A Peregi verbunkos azóta több szólóhangszerre is megjelent és világszerte előadott, kedvelt műsorszám, a Divertimento nélkül is.” – adja tudtul Volly István. feltételezi továbbá, hogy a mű esetleg „Egresi Samu táji birtokos nótaszerző szerzeménye /1805-1868/ lehet, akinek lacházi kapcsolatait érdemes volna kideríteni.”

Volly tanár úr egy táncvázlatot is küld a kiskunlacházi tánccsoport számára:

Peregi Verbunkos
táncvázlat peregi figurákkal

A főlegény kilép a kocsmá elé, feltartott kézzel int, kiált a zenészeknek: Húzzátok, kezdődik a vasárnapi tánc!

1. dallam

Főlegény táncol, közben int-kiált a többi legénynek, azok jönnek egyenként jobbról-balról a főlegény mellé táncolni, arccal a nézők felé.

2. dallam. „verbunkos”

Verbunk egy sorban. Főlegény figurázik, a balszárny utánozza, főlegény figurázik jobb szárny utánozza, főlegény figurázik mind utánozza.

3. dallam

Verbunk körben. Főlegény középen figurázik a kör letáncolja, újabb figura a kör letáncolja, újabb figura a kör letáncolja.

4. dallam

Verbunk körben járva, de most már mozog a kör, oda, majd vissza.

A figurák természetesen visszatérhetnek ugyanazok, ugyanolyan rendben, de körbejárva.

A körbejárás alatt a leányok, jobbról-balról bejönnek, litániáról jövet, kezükben zsebkendő, kettesével, hármassal jönnek összefogódzva, sosem egyedül! Háttal a nézőknek helyezkednek a legények felé fordulnak

5. dallam „Lassú csárdás”

Legények sorban egy-egy leánynevet kiáltanak, a leány odasiet és páros lassú csárdás.

6. dallam

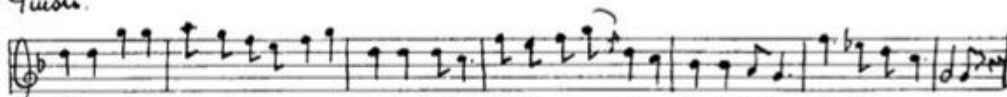
Friss „buktató” Csípd meg bogár.

Volly továbbá ezt is írta levelében:

Még egy érdekes eset a Peregi verbunkkal kapcsolatban. „Ismerősöm kint volt Amerikában, viszik őt erre – arra. A Grand Canyon környékén ki van írva egy tábla, hogy ezen túl már rezervátum van, a rendőrség nem vállal felelősséget az utasért. Bemennek a navaho indiánok falujába. Vasárnap délelőtt térzene van, hát az első műsorszám a Peregi verbunkos, Weiner Leó feldolgozásában. Ott a világ végén!”

Az év áprilisában a pestmegyei Pergen gyűjtöttem. A gyűjtés zöméről Volly István úr külön fog beszámolni, így én magam csak rövidebben tárgyalom. Elsőnek ismét egy háromsoros dallamot mutatok be. Bartók többször idézett könyvében közli a dallamot. Kétséget kizáróan megállapítja róla, hogy egy magyar dallam eltótosodott alakja, amely ebben az állapotában került vissza a magyarsághoz. Mégis közlöm, mert Bartók 1904-ben írja fel először Erdélyben és én 26 évvel később megállapíthatom róla, hogy 1930-ban az ország legelterjedtebb nótája volt. Megmagyarázhatatlan jelenség, hogy uralkodik a divat az új nóták világában is. Nem tudom az okát, mert megfoghatatlanok és láthatatlanok az eszközök, amelyek évenként egy-két dallamot ugyanazon szöveggel, ugyanazon időben a legtávolabbi helyeken is közkedvelté tesznek. Amint látjuk, nem a legújabb keletkezett dalok azok, amelyek így több helyen bukkanak fel. Tavaly így mindenütt ezt a kis dalt hallottam. A fiatalok szélteben-hosszában énekelték, a muzsikások ezt játszották, evvel fogadtak Hevesben, Nógrádban, az Alföldön, Dunántúl — ha szabad ezt az ide nem illő szót használnom, ez volt az 1930-as év parasztnóta „sláger”-e.

Quota.

1. Árpá, árpá de rövid a nára. Az én babám jó de nagy a nára. Az én babám jó de nagy a nára.

2. Megmutatom nem lesz mindig árva,
Jövő ősszel én leszek a párja,
Jövő ősszel én leszek a párja.	3. A peregi bíró udvarába
Leesett a kalapom a sárba,
Leesett a kalapom a sárba.
4. Gyere babám, vedd fel a kalapom,
Jövő őszre te leszel a párom,
Jövő őszre te leszel a párom.	

Tavalyi beszámolómban bemutattam Bihari egy csárdását, Széchenyi István kedvelt táncdarabját, a „Csípd meg bogár” egy veszprémi s borsodi változatát. Úgy látszik ez a dallam általánosabban ismert mintsem gondoltuk, mert most egy **peregi** és később egy balassagyarmati változatát fogom bemutatni. Érdekes, hogy egy-egy ismert szerző darabjai közül miért és melyiket tartja meg a nép. Jelen esetben meggyőződése, hogy nemcsak a szöveges dalt, de ennek hangszereszerű figurálásának alapját is a néptől vette Bihari. Az utána következők „Bihari magyar frisse” a címe és második fele a „Csípd meg bogár” második felével azonos. Lehet, hogy csonka darab, amelyet az ismert figurával fejezett be a **peregi** muzsikús, de lehet az is, hogy ez a szekvenciaszerű figura önálló életet élt és több tánc frissének is játszották. Erre vall az, hogy a figurának külön is nevet adtak: a nóta frisse.

Allegro vivace

Hagyományok, falusi mulatságok

Nyenyérés ház és társai

Az alábbiakban Gál Róza írása, amely az 1992-ben íródott Kiskunlacházi kalendáriumban jelent meg, kiegészülve fotókkal.

*A két háború közti Peregnek három nevezetes kocsmája volt egy csoportban Alszeg és Felszeg között. Az első az Orbán-féle kocsmá, röviden „Orbány”. Oda Jártak a „jobbak ahogy Imre bácsi valamikor megfogalmazta. A Szebellédi-féle kocsmába járt a „középmínőség”, míg a Kátai-féle kocsmába csak „oan csuhaj banda” járt, *** A kocsmá régen egyben közösségi ház, a társadalmi élet színtere is volt.*

A negyvenes-ötvenes években még éltek a hagyományos népi szórakozási formák. A mulatságok fő szereplője a zenész, nagyon szemléletesen és hitelesen mesél ezekről:

Nem tudom, miért van most olyan sok részeg ember. Régen az ivásnak, evésnek, mulatásnak alkalmi és szabályai voltak. Nem az ivásért ittak, ezért mértéket tartottak. Azt például meg kellett ünnepelni, ha egy fiatalember abba a korba került, hogy ő most már, mint legény, beléphetett a Kocsmába. Mi a barátommal, öltönyben, frissen nyírva, borotválva le is fényképezgettünk, amikor először mehettünk a kocsmába. Még akkor is, amikor önállóan kezdett a fiú legénykedni a kocsmába, akkor is mélyen tiszteletben tartotta az idősebbeket! Nem is lehetett neki sok szava. Erre az öregek kényesek voltak. Én jól emlékszem, mert kisgyerekkorom óta ott voltam köztük. *(Mint rokon, mint zenész)* Az Arankák kocsmájában (Szebellédi-kocsmá) nagyon sokat forgolódtam, s hamar megtanultam ezeket az íratlan törvényeket.

Az emberek mások voltak, sok eredeti humorral. Alig várták, hogy vasárnap legyen. Más szórakozás nem lévén, vasárnap délután, ahogy megszólalt a zene, már mindenki csak úgy tolongott a kocsmá előtt. Minden vasárnap szabad tánc *(össztánc)* volt. Ezt nem befolyásolta az sem, hogy dologidő van, aratás, cséplés..... Nagyon szépek voltak a bálók, különösen nagy ünnepeken.

A **húsvét, pünkös**d mindig három napos volt. Mind a három nap bál volt. S Peregen az a szokás, sőt törvény volt, hogy ezeken a bálokon mindenki ott legyen.

*****A két utóbbi helyén ma már lakóház van, az első épületében sokáig mozi működött, most ott van a kenyérgyár és a kenyérbolt, a Ráckevei úton. Azóta az is bezárt most üresen áll.**

1. kép

2. kép

Az 5-ös képen az akkori kultúrotthon, mozi látható;

a 6-os képen pedig az épület jelenlegi állapotában.

A legnagyobb bálók **búcsúkor** (*Szent Mihály napjához közel eső vasárnapon*) voltak. Búcsú vasárnapján óriási bál a fiataloknak. Oda egy szalmaszálat nem lehetett volna beejteni, annyian voltak. Annak idején minden lányt az édesanyja kísért, természetesen. A bál hétfőn folytatódott már vegyes életkorú társasággal, az idősebbek is eljöhettek. De aztán kedden! Akkor csak a párosak, az idősebbek jöhettek. Az szokott a legjobb lenni, nagyon jól éreztük magunkat. Öregek, házaspárok jöttek. Idősek, nagyon idősek. Hetven éves emberek! Olyanok, mint a *Sömla Miska bácsi*, és azoknak kellett játszani. *Öregössen*. Nagyon tetszett nekem, nagyon szépen tudtak táncolni. Hogy táncolták a csárdást meg a frisscsárdást, ögylejtéssel! Milyen természetesen, milyen szépen járták azok az öregek!

Az csak természetes, hogy egy bál nem múlhatott el úgy, hogy ne jöttek volna föl a legények a színpadra és ne fogadták volna meg a zenekart éjjelizenét adni. Nagyon szerettem a **május elsejét**. Milyen szép volt az egész falu! Az a sok májusfa a lányos házaknál! Akkor viszont minden házhoz be kellett mennünk. És minden ablak alatt **eljátszottuk, hogy szeretnék május éjszakákon letépni minden orgonát...** Olyan szép volt, hogy el se tudom mondani. Még a paphoz is bementünk mindég, a *Wolly Ilus tanító nénihez*, mindenkire. Sohase felejttem el a **majálisokat**. Ki volt jelölve egy hely a Mandelkán, gyönyörű erdőben, azt a község rendszeresen gondozta. Sátrat állítottak föl. Evés-ivás, tánc, tréfa. Akkor az egész falu ott volt. Voltak aztán az emberek életében olyan események, amelyeket nagyon meg kellett ünnepelni. Az esküvők! Szerdán-szombaton. Két-háromnapos **lakodalmak**. Szebellédi Aranka lakodalma

egy hétig tartott. Reggel 10-re mindenki kifáradt, elment haza, délután ötre összejöttek. Az egész család összejött délután ötre. Evés-ivás, tánc. Ment a csárdás. És ez egy hétig tartott! Az öregek mulattak a legjobban, el sem fáradtak.

A **disznótorokon** is reggelig mulattak. Az óriási szertartás volt.

De nekem a legemlékezetesebbek a **névnapok**. Hívtak is bennünket, meg el is várták, hogy menjünk. **Peregen mindig az „Örvend az ég”-gel kezdünk.**

Ennek kottája elérhető: <https://db.zti.hu/kr/kr.asp> Keresés/szűrés: KR_27509

Ez egy vallásos ének, az öregek még mindig tudják énekelni. Ha volt egy nagy névnap, János vagy István, úgy indultunk el innen hazulról, hogy legalább harminc helyre kell mennünk. Mindig volt egy család, ahol úgy vártak bennünket, hogy ott maradjunk. Későn érkeztünk, de aztán ott is maradtunk. A többit gyorsan lejártuk. Óriási hagyomány volt ez. Nem hagyhattunk ki senkit. Mert, ha valahova nem mentünk el, akkor ránk kiabáltak: „*Nem tartotok olyan embernek, hogy eljőjjetek volna hozzám?*” Bizony, megmondták!

15 évig, ha István nap volt, az egész Kiskunlacházát meg Pereget összejártuk. Mikor végeztünk éjfél után kettőkor, akkor térdig érő hóban irány ki a *Mokolya (Gubovics) Pista* bácsihoz, a Dunára. Hajnali négyre értünk oda, csendben ültek, már aludtak a vendégek. Várták a zenekart. No, aztán feltámadtak, mikor megérkeztünk, másnap délután kettőig tartott a névnap. Pista bácsi aztán befogott, és stráfkocsival hozta a zenekart. Ez minden évben ugyan így volt.

Névnapokon nagy trakták voltak. Volt olyan, ahol egészben sült malacokat hoztak be. Citrommal a szájukban. Tyúk meg csirke sütve – az elmaradhatatlan volt. Most is benne van a számban az íze: *kemencében sült tyúk! Micsoda Finom volt az!* A zenekart is mindenféle itallal kínálták, és fizettek.

De, hogy el ne felejtsem, a tizenéveseknek is volt táncmulatsága, a **nyenyérés ház**. Az én időmben még működött. 10-16 éves korú gyerekek rendezték. Még muzsikáltam is nyenyérés házban. Harmonikáztam. A *Fekete Karcsi* az meg xilofonozott. Kijelöltek erre egy házat, ahol megengedték a szülők. S akkor nyenyérés házat csináltunk. Pontosan úgy, ahogy *Hankóczi Gyula* írja abban a cikkében.¹

„Farsang utolsó napjain, azaz vasárnap, hétfőn, kedden délután rendezték. A szervező gyerekek farsang vége előtt két héttel helyet kerestek és kértek valamelyik *lányos házban*, a kívánt

¹ Hankóczi Gyula: Tekerőlantok a Csepel-szigeten és környékén. *Ethnographia* 1985/1. 89–90.

időpontra zenészt fogadtak. Farsangvasárnap délutánján a résztvevők a kijelölt helyen gyülekeztek: az iskolás korúak jöttek maguktól, a kisebbeket szüleik hozták. A házigazda belépőt szedett a fiúktól, ami 1914-15 táján 10 krajcár volt. Az összegyűlt pénzből a zenéért és a helyért fizettek a gyerekek. A *nyenyérés ház* mindhárom nap délután három és négy óra között kezdődött, este pedig kilenc, tíz óráig tartott. A *nyenyérés* a szoba sarkában, néha az eresz alatt a gangon muzsikált. Megjegyzendő, hogy a játékos nem mindig *nyenyérés* volt, de akkor is úgy nevezték, ha történetesen *tamburán* vagy *harmonikán* játszott. A gyerekek a csárdást tanulták, utánozni próbálták a felnőtteket, amit az is megkönnyített, hogy néha a jelenlevő idősebb családtagok is beálltak a táncba. A *nyenyérés ház* intézménye *Peregen* 1914 és 1948 között folyamatosan működött...”

Voltak aztán az emberek életében még olyan események is, amelyeket szintén nagyon meg kellett ünnepelni. Például a **sorozás**, tavasszal. Akkor ez volt a katonai alkalmassági vizsga. Mikor a sorozásból hazatértek a legények, a kocsmában főtt étel várta őket. Utána tánc. Mikor hazakísértük őket zeneszóval, a háznál is nagy kínálgatás folyt. Kolbászt szalonnát, kenyeret, pogácsát, bort készítettek ki a betérőnek. Volt olyan, hogy egy kemence rétest sütöttek. Amikor odaértek a házhoz a regruták, akkor szedték ki frissen a kemencéből. Már reggel három órakor nyújtotta az anyuka a rétest. Mások akkorra takargatták a disznósajtot, sonkát. De olyan is volt, hogy külön vágtak erre.

No meg a betontánc! Mikor a sorozásból hazajöttek a legények, akkor is járták, de főleg **Szüreti bál**kor voltak azok a csomópontok, ahol a kocsiknak meg kellett állni. S akkor zenekar előre ment és minden kocsisnak játszott, amit rendelt. Duhajkodtak a legények, de módjával.

Szalagos Kalapom

Marika néni (gyűjtemény ismertetés közben a peregi nyugdíjasklubban); „E' Meg itt a szalagos kalap. Mikó besorozták a legényeket, akkó dalolták, hogy **Pántlikás a kis kalapom, fölakasztom a szögre. Eis ott vót.**”

Peregi gyűjtésből ezt a nótát nem ismerjük, de íme egy nagyon közeli változata, amelyet 1915-ben jegyeztek föl a nevezetes 32-es gyalogezred katonáitól.

Ennek kottája elérhető: <https://db.zti.hu/kr/kr.asp> Keresés/szűrés: KR_03999

Egy megfigyelő (Lacháza):

Gyerekkoromban mindig kinn voltam az utcán, amikor soroztak (= katonai alkalmassági vizsgálat). Tavasszal. Régen ez nagyon szép volt. A sorozásra kocsival mentek be *Ráckevére*, mert nem volt más jármű. Egy-két szülő befogott. Föl volt pántlikázva a ló, a szerszámok is meg a kocsi is földísztve. Együtt mentek, oszlopban. Hátul a rezesbanda fújta. Indulókat, nótákat, ki mit rendelt. A lányok külön mentek. Hogy hogy értek be, nem tudom, de ott voltak, legalábbis akiknek vót szeretője, azok mind ott voltak. Náluk volt a *bukréta*, meg a sok szép *pántlika*. Minél jobban szerette, meg minél gazdagabb volt, annál több színű és annál színesebb pántlikái voltak.

Nagyon régen, az első világháború előtt, mikor anyukám volt fiatal, olyan hosszú pántlika volt a kalapjukhoz tűzve, hogy majdnem a földig ért. Később már csak a lapockáig érő volt a szalag. Nemzeti színű annyi, hogy háromszor körülérje a kalapot.

A sorozásra kalapban mentek el a legények. S mikor kijöttek a bizottságtól, mind odament a hozzátartozójához meg a szeretőjéhez. Közölte, hogy *bennmaradt* (=megfelelt) s akkor a lány fölötötte a kalapra a szalagot a gyönyörű „bukrétával”. Azon nefelejctől kezdve minden volt. A legények azért szurkoltak, hogy bennmaradhassanak katonának. Mert, ha alkalmatlannak találták, az nagy-nagy szégyennek számított. De olyan szégyen volt az, hogy az a legény csak egy szál *fekete szalagot* kapott, és az lógott le a kalapjáról. Nem is nagyon jelentek meg az utcán. Azért volt, amelyik végig táncolta a falut a többivel. Mert utána jött a *betontánc*. (Betontánc = „legény karikázó”, amit igen jól lehetett a „Betonúton” táncolni.)

(„Gál Róza néni úgy gondolta, hogy hasonló lehetett a kun legénytáncához”)

3. kép

Kocsival jöttek haza Ráckevéről. Peregen leszálltak, gyűttek végig gyalog, a szalagok lebegtek a kalapjukon, és mögöttük fújta a rezesbanda. A kocsmáknál megálltak. Ott ittak egy jó adagot és mentek tovább. A szülők, hozzátartozók, lányok, szeretők, menyasszonyok, feleségek, mer' olyan is vót, azok bent a járdán kísérték őket. Totálrészegek lettek, mire végigjárták a falut. Mint szüreti bálkor.

Utána, vasárnap, mentek a *templomba*. És *amíg be nem hívták őket*, addig viselték a szalagos kalapot. És akkor elrakták *emlékbe*. A szalag vagy berámázva, vagy a kalappal együtt díszhelyre volt téve. Megbecsült helyen tartották.

Egy zenész (Pereg)

Mikor a legényeket sorozták, napokig játszottunk. A sorozaton, vagyis az után viselték a szalagos kalapot. Az volt a módi. Akkor illet a legényeknek egy kicsit berúgva lenni, duhajkodni. De jöttek a rokonok is, a menyasszonyok, hol gyalog hol kocsival kísértük át őket Lacházára, a sorozóhelyre. Lacházán soroztak. Aztán Ráckevén is. Ráckevén a Sasban, Lacházán meg ott ahol az étterem van most.*** A Gazdakörben. Azok a legények, akik nem maradtak benn, aztán nem is jöttek velünk. Aki meg alkalmas volt, annak földísztették a kalapját, vagy a menyasszonya vagy az édesanyja, hosszú szalagokkal, rengeteg szalag a kalapon! Muzsikáltunk ám, hogy: „... *Fújja a szél rajta a szalagot, ha nem fújja, magam is lobogtatom...*” Ezeket a régi nótákat nagyon sokat muzsikáltuk.

*Még azt mondják; ez se szép, az se szép,
Olyan vagyok, mint a csillagos ég,
||: Olyan vagyok, mint az engedelem,
A két orcámon virít a szerelem a sötétben. :||*

*Édesanyám, vett nekem kalapot,
Fújja a szél rajta a szalagot,
||: Ha nem fújja, magam is lobogtatom,
Ezt a szőkét idecsalogatom a sötétbe. :||*

Általában itt Peregen a Szebellédi-kocsmá volt a törzshely. Mikorra visszajöttek, étel-ital az asztalon volt. Egész éjszaka mulatás! De voltak aztán lányok is! Az egy nagy *bál* volt. Egész éjszaka mulattak, reggelig. Mikor kivilágosodott, másnap, kezdtünk eljárni házakhoz. Minden bevonulóhoz. Ott megkínáltak. Ki volt téve asztal, azon kolbász, bor, minden háznál. Az egész faluban, ahány bevonuló volt, mindegyiknél ez ment. Akkor még a lányokat is elkísérték haza! Elkísérték, igaz, de senki se maradt otthon. Kezdődött minden előről. Ez *három napig* tartott. A háznál is táncoltak, meg az egész utcán végig.

Aztán az ősszel a *bevonulók*, akiknek megvót már a behívójuk, már egy héttel előtte odarendelték a zenészeket a kocsmába. Meg elmentünk a házhoz, a bevonulók *éjjelizenét* adtak a kislányoknak. Azok meg *sütöttek-főztek*. Óriási dolgok voltak ezek. És akkor nem volt feltűnő az, hogy a bevonulók, meg a szülők, meg az egész falu kísért bennünket. Jártunk utcáról-utára. Nem volt feltűnő, és nem nevetett rajta senki se, ez volt a természetes.

*****Dózsa György út, Úttörő utca sarok. Régebben Művelődési Központ, most Kínai üzlet.**

Egy hajdani reguta

Csak annak lett föltűzve fekete szalag, aki nem vált be. Aki *bevált*, annak nem. Akinek volt kedvese, annak az díszítette a kalapot. Tavasszal volt a sorozás, mert októberben már „*be kő rukkóni*”. Minket má’ itt a nagyvendéglő termeiben soroztak. Azelőtt hun ide, hun Ráckevére, hun Dömsödre vitték a gyerököket. Mikó’ hogy. Möntek kocsikka, akkó’ még inni is lehetött. Utána fényképezködtek, mikó’ má’ ki vótak dekorálva. Azon a kalapon mindönféle szalag volt, mög nemzeti színű, bokréta is. Mögvan a kép valahun neköm is. Az egész banda le vót fényképezve a *Cser-kocsmá* előtt. Űtünk a beton szegélyin sorba. A *Nagy Sanyiná’* van még abbul, az megörzi. Ékeztünk mulatni, mikó’ vége lött a sorozásnak. Aztán másnapra ebéd vót röndöve, nem emlékszők rá, melyik kocsmába. Másnap délutánig! A *trombitabanda* mög

kocsmárú-kocsmára! Jó zenekar vót az, tudtak azok játszani.

Egy nyarat úgy élt a legény, mint *reguta*. A szalagos kalapot hordta állandóan, még aratni is abba ment ki. Berukkoláskor már nem volt akkora ünnepség. De olyan *berukkolás*, mint a mienk, nem volt senkinek. Azelőtt se, azután se. Minket a trombitabanda kikísért a falu szélére, a Terelmes-malomig. A Menyhárt banda. Fújták odáig, 1940 decemberében. Akkor volt az erdélyi bevonulás. És a csapatok, akik Erdélyben voltak ősszel, későn jöttek haza. Amikor azok leszereltek, akkor vonultunk mi be. Ezért csúsztuk két hónapot.

A szalagokat vitték magukkal, szatyorba. Köztük a feketét is, de azt kivágták, ha benmaradtak, fő se tötték. A bukréta az művirág vót, készen löhetött kapni. Ennek az Antinak igön szép vót, kitött a lán' magáé. Aszonták a többiek, hogy lerágja a tehén, akkora vót a bukréta.

Hazafelé aztán a *Szűcskocsmáná* kezdték. Este bál vót a *Nagyvendéglő*be. Az első táncot a legények táncolták, kalapban. Azután a szalagos kalapok szép sorba föl voltak akasztva egy helyre. Első vasárnap mind templomba ment. A lányok a Völgy felőli oldalán ültek a templomnak, a fiúk fönn ültek az utca felőli karzaton. Aki bennmaradt, mind úgy igyekezett, hogy a *legelső sorba* kerüljön, de legalábbis a kalapja. A karzatról lógott le a sok színes szalag. A kalap úgy volt a párkányra téve, hogy a csokor a gyülekezet felé nézzen, s lelógtak a szalagok, az mind szépen kivasalva. Mutatni illett, hogy ad magára a legény...

Nem tudom mikor készült a fénykép, mert igen józan mindegyik. Ja persze, má' bevonulás előtt, 1943. október 13-án.

Egy hajdani Menyasszony és unokatestvér (Lacháza):

4. kép

Ez a *Cser Gábor*, az *Örsi Antal*, *Cser Antal*, *Vasadi Antal*. Jó komák vótak. Ezök itt iparos mög vasutas, azér vannak öltönybe. Az öreg *Vasadi Antal* vitte be őket. Rögge befogott. No, viszlek be gyerökök.

5. kép

Ez még régebbi kép, 1918-ból való. A regruta, az *Vasadi Sándor*. A Csokorban a kalapon egy gyertya van odatűzve. Középen ez a katona, *Galambos Anti*. Ment is vissza a frontra. Ez meg a Molnár Sándor. A Vasadi Sándorral együtt sorozták, de nem felelt meg. Később aztán csak behívták. Ottmaradt a fronton, szegény. Nem felelt meg mégis ő maradt ott....

6. kép

Regruta legények Peregről, regruta kalapon IV. Károly arcmása.

Ráckeve, 1905.

Rubikon történelmi magazin 2023/6-7 s

Peregi viselet és kendőhordás.

Amikor a leánynak „bekötötték a fejét”, attól kezdve Peregen nem járhatott „hajadonfőtt/fővel”. A peregi hagyományos viselet szabályai közül a kendőviselet tartotta magát a legtovább, a leginkább hagyománytartó családokban a 20. század végéig követhető.

7. kép

A képen: „Hazafelé a templomból. Peregiek a főutcán 1900 körül. Még tartják a régi viseletet: hosszú szoknya „nagy farral”, kendő az asszonyok fején kötelező, leányok födetlen fővel, nagykendő viselése...”

Peregen járunk, valamikor az 1900-as évek tájékán. Lányok-asszonyok, fiúk és urak tartanak hazafelé a miséről. Jellemzően látszik, hogy milyen volt a peregi viselet a múlt század elején. A női viseletben meg kell különböztetni az ünnepi és a hétköznapi viseletet. Az ünnepi, amit ritkábban vettek fel, jobb anyagból volt (szövet, brokát, vékony selyem).

Idősebb asszonyok: sötét ruhában, jellegzetes a férjhez menés után a kendőkötés: (sötét/fekete) a fejükön. A szoknya különböző bőségű, rendszeren *hosszú, esetenként földig érő. Az ujjassal azonos anyagból készül.* Ha kötény kerül eléje, annak az *anyaga is azonos a szoknyáéval vagy fekete lüszter, esetleg klott.*

A fiatal asszonyok: sötét szoknyában világos/fehér felsőruhában, fejkendőkötés: világos (fehér delén).

Leányoknál: hasonló a viselet, mint a fiatal asszonyoknál. A leányok vastagabb harisnyában jártak, kendő nélkül, a hajukat befonták, szalaggal vagy anélkül.

Téli viseletre: Téli öltözetdarabok a mente, a kisbunda, a suba, esetleg ködmön, nagy posztókendő, kedvelt a berliner, plüss- vagy posztókabát, palást, a szoknya ráncolt, bő, hosszú, korcában pertlivel, alá egy vagy két alsószoknya kerül. A múlt század elején még viselték a szoknya alá helyezett „nagyfart”, egyszerű alsófőkötőt hordanak a fejkendő alatt.

A felsőtesten, fiatal korban, nyáridőben ingvállat és pruszlikot hordanak, *télen és idősebb korban általában ujjast, sonkaujjú, testhezálló szabással*. Ezeket alkalmanként kiegészítheti a vállkendő.

Lábviselet a *csizma és a cipő*.

Leány peregi viseletben

8. kép

Leány ünnepi viseletben
Nemeskóné fotója

Blúz: Leány testhezállósorokú felsőt visel, egyszínű fekete vagy sötétet anyagból, két oldalt díszhajtással díszítve 4-4 díszgombbal, középen díszhajtás található az ujj mandzsetta nélküli, nyaka állógalléros csipkével díszítve.

Kötény: Széles, kicsivel rövidebb mint a szoknya, az alján és a közepén 5-6 sor „húzott” varrással díszítve.

Szoknya: Földig vagy afelett 5-8 centivel ér. Hasonló lehet, de a kötény takarja. Alatta 2-3 alsó szoknya és esetleg nagyfar azaz farpárna lehet.

Házaspár

9. kép

Wella Józsed és Kácsér Mária
Útlevel kép 1915/16

Jellegzetes peregi viseletben. Ők ifj. Vella József (Reca néni későbbi férje) szülei. Fiuk súlyos sérülést szenvedett Boszniában. Amikor már a gráci kórházban lábadozott, fogadhatott látogatót. Az útlevelhez egészalakos, friss fényképet kellett mellékelni. *Szebellédi Mihályné (Anna néni) tulajdona és közlése.*

„Reca néni háza ma az Angyalosház néven közismert, a helytörténeti kiállítás helyszíne.”

Marika nénin: testhezálló sonkaujjú rékli, egyszínű fekete vagy sötétet anyagból, közepén 3 díszhajtás található, a mellrésztől felfelé egy kereszt alakú csipke dísz, vagy díszvarrás látható. Az ujj 8-10cm mandzsettás, ugyanaz a dísz van rajta, mint a mellrésznél, a nyaka nem látszódik, de valószínűleg állógalléros vagy gallér nélküli.

Kötény: Széles, kicsivel rövidebb, mint a szoknya, az alján csipke rávarrás vagy hajtás látható.

Szoknya: Földig ér, az aljától egy kicsit feljebb a köténydész magasságában sötét színű csipke rávarrás vagy hajtás látható. A szoknya közepén is hasonló található. Alatta 2-3 alsó szoknya és esetleg „nagyfar”, azaz farpárna lehet.

Józsi bácsin: Sötét színű állógalléros ing, posztó kismándli, kétsorgombos mándli, posztó csizmanadrág, csizma, fején kucsma, jobb kezében hosszúszárú pipa van.

Házaspár és családja

10. kép

Szebellédi Mihály – Gránicz Rozália és gyermekeik

Az I. világháború kezdetekor készült a fénykép. Szebellédi Mihály, peregi családapa megkapta a behívót. Régi szokás szerint családjával együtt elment a fényképészhez. Ki tudja, mikor látják újra egymást? A legidősebb fiú, Mihály, 13 éves. Ő egy évtized múltán megnősült, feleségül vette Pokornyik Annát.

Afotó hátulján felirat: Szebellédi Mihály és neje Gránic Rozália Készült 1914. Frontra indulás előtt.

Gyermekek: Mihály 13 éves – Mária 11 éves – Erzsébet 7 éves – Anna 2 éves. Az apa 1918-ban hazajött, és akkor még egy leányuk született, Rozália, 1920-ban. Nagyon jól kivehetőek a gyermekeken a viseleti elemek. A férfiakon kétsorgombos mándli látható. A felsorolásban név szerint említem a gyermekeket a jobb elhelyezés érdekében.

Mária: testhezálló sonkaujjú felsőt visel, amely egyszínű kék vagy sötétebb színű, de nem fekete, az ujj mandzsetta nélküli, a nyaka sima állógalléros, mellkastól induló díszgallér látható csipke széllel, a mellkas felett csipke rávarrás található. Haja valószínűleg összefonva.

Szoknya: ugyanabból az anyagból készült, kötény nélkül.

Erzsébet: Kétsorgombos posztókabátot visel, alatta állógalléros felső látható.

Szoknya: Félábszárig érő, sötétebb anyagból készülhetett, 4 sor hajtásos dísz látható rajta. Lábán csizma látható.

Anna: Egyben ruha látható valószínűleg hátul gombolható vagy megkötős. Alján egy sor hajtásos dísz látható. Felsőrészen mellényszerű díszítés látható.

Rozália: (szülő) Testhez álló sonkaujjú réklit visel, egyszínű sötétzöld vagy fekete, ujj mandzsetta nélküli alkarján szűkítő dísz varrások láthatók. Nyaka állógalléros, elől sűrűn gombolódik jobb és baloldalon egyaránt 4 díszhajtás látható. Mellkas felett 2 sor zsinór rávarrás van. Szoknya földig vagy az felett ér egy kicsivel anyaga, színe megegyezik a felső színével. Kötény szint úgy ugyan abból az anyagból készült. Alatta 2-3 alsószoknya, pendely és nagyfar(farpárna) található.

Répás család

11. kép

Répás család

Ülősor Balról jobbra: Bartók Dezsőné-Répás Anna. Répás István-édesapa, nagypapa. Répás Anna-feleség, nagymama. **Állósor:** Gránicz János. Gránicz Mária Terézia-testvére, Bartók Dezsőné (ül) mögötte Répás István, Répás András, mellette a férje Répás József, előtte a lánya Répás Terézia.

Essék most szó a férfiak ünnepi viseletéről

A fiatal férfiakon: Ing, posztó kismándli, mándli (zakó), posztó csizmanadrág, csizma látható, fejükön tótos kalap.

Az idősebb férfin: Állógalléros sötét, talán fekete ing, posztó kismándli, kétsorgombos mándli, posztó csizmanadrág, csizma, fején tótos kalap.

**Nyitrai Eszter írása, megjelent a
Kiskunlacházi Petőfi Sándor Társaság Közleményei újság első számában,
2001-ben.**

A férfiak hétköznapi sötétkék posztónadrágot viseltek bő ujjú inggel. Vasárnap kitettek magukért, a sötétkék helyett fekete posztónadrágot vettek fel szintén bő ujjú fehér inggel, a tetején kis fekete mándlival (mellény) a fejükről nem maradhatott el a magas tetejű kalap, amire a legények szabadtáncra annyi szalagot kötöttek, ahány évesek voltak. A lábukon fekete csizma volt.

Pereg általános és ünnepi viselete

(Necsászné Markó Erzsébet írása, 1974)

A nők mindig szerettek szépen öltözködni, régen is ugyanúgy, mint most. Akkor is szerették a szépet, de az akkori kornak megfelelően. Mindig annak a kornak a ruhái tetszettek a nőknek, amelyekben éltek. Nekünk, fiataloknak a mostani öltözködés tetszik, a mai divat, nagymamáinknak és dédmamáinknak viszont az az öltözködés és divat tetszett, amelyik az ő korukban volt. Ők is szerettek szépen öltözködni, szerették a szép ruhákat és boldogok voltak, ha azt mondták rájuk: de csinos ez a kislány! Nekik nem volt olyan sok ruhájuk, mint nekünk, és ezért a ruháért is meg kellett szenvedniük.

A gazdagabb lánynak sokkal több és szebb ruhája volt, mint a szegényebbeknek. A szegény lány csak minden nagyobb ünnepre kapott új ruhát, de azt is abból a pénzből, amit az uraságnál megkeresett. Ezt a ruhát nagyon megbecsülte, mert nem kaptak olyan gyakran.

A nők mindig mást hordtak ünneplőre, és mást hétköznapiakra. Ami vasárnapló ruha volt, azt semmi pénzért nem vették volna fel hétköznapra, és a hétköznapi ruhában sem mentek el templomba. A vasárnapot nagy becsben tartották és a vasárnapló ruha mindig csak ünnepen lehetett rajtuk. Az ünneplő ruhában még táncolni sem mehettek el a bálba. Akármilyen szegény is volt egy család, de vasárnapló ruhája mindenkinek volt a családban.

Egy középparaszt lánynak kb. 4 ünneplő ruhája volt egész évben. Téltre egy télikabátjuk volt, amit csak ünnepre használtak. Télen hétköznapra nagykendőt terítettek a vállukra, mert hétköznapra nem volt nagykabátjuk. A nagykendőt hámarsarkosra hajtották és így terítették a vállukra.

A nagykendőn rojtok voltak. Fejüket mindig kendővel kötötték be. Ünnepre kb. 5 fejkendőjük volt, hétköznapra pedig 10-15. Ruhájuk elé, ha dolgoztak, mindig kötényt kötöttek, mert a kötényt könnyebb volt kimosni, és így a ruhájuk sem piszkolódott olyan hamar.

Alsó szoknya

Az alsó szoknyát a II. világháborúig viselték. Az alsó szoknya méretei: 5-6 szélből állt. A szegényebb asszonyok hétköznapi 1-2, ünnepnap 3-4, a gazdagabbak hétköznapi 4-5, ünnepnap 6-ot is felvettek magukra, hogy szépen kiálljon a szoknyájuk.

Ha jól kikeményítették őket, akkor keményen tartotta a felső szoknyát. A szoknya anyaga finomabb vászonból készült, mert lenből készítették, ugyanis ez fehérebb és finomabb is volt

mint a kender-vászon.

Finomabb kender-vászonból főleg törölközőt készítettek, hogy a használatot tovább bírják. A durvábból pokrócot, zsákokat szőttek.

Bő, ráncos volt, a ráncok sűrűn aprózva voltak varrva, A varrása igen nehéz volt.

A szoknya középső részén csipkebetétet helyeztek el, az alján pedig cakkokat varrtak.

„Slingölés”

A szoknya alját slingöléssel varrták fel, hogy ne rojtosodjon szét. Ma felvarrásnak vagy beszegésnek nevezzük ezt a műveletet. Akkor nem egyenesre varrták fel a szoknya alját, hanem cakkosan vágták le és ezt kislingölték vagyis a cakkokat varrták ki általában fehér színű fonallal. Ezt a lányok vagy asszonyok kézzel csinálták.

Az alsó szoknyánál elől kevesebb a ráncolás, mint hátul. A deréknál keskeny pánt fogta össze a ráncolást, amit gallérnak neveztek, és ebbe fűzték bele a madzagot, amivel összekötötték hátul. A szoknya hossza térdig ért, de néha még hosszabb is volt.

Az alsó szoknya pár cm-rel hosszabb volt, mivel a felső, hogy kilátszódjék a slingölés. Büszkék voltak az asszonyok, de főleg a lányok, hogy kilátszott a szoknyájukból. Ettől szépen kiállt a szoknya, mondták, mint a „hermonika”.

Az alsó szoknya mosása

Az alsó szoknyát házi készítésű szappannal mosták, mivel akkor csak ilyen volt. Az alsó szoknya és egyéb fehérneműk mosása úgynevezett „nagymosáskor” történt.

Általában kéthetenként, de akik ráértek, azok hetenként végezték a nagymosást. A családban ilyenkor 3-4-en mostak, közöttük a nagylányok is, és a legidősebb, aki már a mosást nem bírta, az a konyhában maradt, és ő készítette az ebédet a család többi tagja számára.

Mosás előkészítése:

Mindig esőben kitettek edényeket, és úgy gyűjtöttek a mosáshoz szükséges vizet, mert az esővíz sokkal alkalmasabb a mosásra, lágyabb volt, és jobban megtisztult a ruha tőle. A kúti víz a mosásra nem alkalmas, mert nagyon kemény. Ha pedig eső nem esett, akkor a dézsába fahamut tettek és ezzel lúgot csináltak, meglágyították a vizet, és a víz finomabbá, csúszósabba vált. A tetejéről leszedték a vizet, a dézsa alján pedig lerakódott a fahamu.

Mosás:

Ha jó volt az idő nyáron, és a kocsik is ráértek, kimentek a Dunára, ami 4-5 km-re van, vagy pedig az agyagosra, ami 6 km-re van. Magukkal vitték a mosószéket, a mosófát is. Vittek még „teknyőt”, szappant, és fehérítőt is. Megérkezésük után lepakoltak. A mosószéket beleállították

kb. térdig érő vízbe, s elé ketten is odaálltak. A vizes ruhát rátették erre a mosószékre, és mosófával csapkodták az egyik kézzel, a másikkal állandóan forgatták a ruhát. Egy ruhát 2-3-szor belemártották a vízbe, s újból csapkodni kezdték. Rázták a vízben, mert úgy tisztul. A tartókat mindjárt kifeszítették a fákra vagy a gyöpre terítették. Ha jó idő volt, ezek estig meg is száradtak. Először beszappanozták a ruhákat, áztatták a „teknyőbe” vagy a „vájlingba”.

A fehéreket szintén úgy mosták, mint a tarkákat. A „teknyőbe” vizet merítettek, vékony ruhába klórmeszet tettek, és a vízbe nyomkodták. A fehér ruhákat belerakták. Egy darabig az benne ázott, utána kiöblítették, vizesen hozták haza és itthon a padláson szárították köteleken. A keményítés itthon történt.

Keményítés:

Mosás után, mindjárt vizesen „nyerselték” a szoknyákat, vagyis a kocka keményítőt, amit kis táblácskákban vettek, ezt feloldották, és ebbe mártották bele a frissen mosott ruhákat. Néhányszor belelógatták a keményítő vízbe, és kirázták, majd így tették ki a kötelekre száradni.

Mikor megszáradtak, az alsó szoknyák gyönyörűen kifehéredtek és megkeményedtek. Legtöbbször inkább házi készítésű keményítővel keményítettek.

Vasalása:

Mikor megszáradtak a szoknyák, a vasalás következett. Ez kb. olyan nagy munka volt mint a mosás. „Mesélte Marika néni”, hogy aki reggel elkezdett vasalni alsószoknyát, az délig csak kettőt tudott kivasalni. A szoba közepén az asztalt letakarták paplannal és az asztal alá, „hogy ne legyen piszkos a frissen mosott szoknya”, nagykendőt terítettek, és erre engedték rá. Majd kiloknizták. „Ami azt jelentette, hogy két egyenes vasrudat a tűzhelyen felmelegítettek”. Ezzel a felmelegített vassal a szoknya szélét közre fogták és ez a vasrúd a szoknya aljában hullámot hagyott.

Volt, mikor a vizes szoknyát hullámos papír közé tették, és összekötötték, így hagyták száradni, ami szép hullámokat hagyott a szoknyán.

Vasalás után az alsószoknyát összekötötték, és a derekánál madzaggal megkötötték. Nem fért be a szekrénybe, ezért a tiszta szoknyát a gerendára akasztották, hogy össze ne gyűrődjön.

Vállgombos ing

Hétköznapi: kb. 1900-ig használták a falunkban. Méretei: 2 szélből varrták.

Ez nem csak derékig ért, hanem egészen a térdig, az aljánál pedig egy kicsit kibővült. A nyaka kerekre kivágott, és egészen vékonyan el volt szegve. Nem volt ujja, mivel a vállnál gombolódott. Körülbelül 2-2 inggombot varrtak rá.

Ünnepi: szintén 2 szélből készült. Ez nem csak derékig ért, hanem a térdet is eltakarta. A nyak és a karöltő vállpántja, körül volt horgolva apró, mintás horgolással vagy csipkével díszítették. A mellrészét általában kihímezték, az ünnepit mindig fehér színű fonállal.

Pöndöl

A „pöndöl” anyaga lenvászonból készült. A „pöndölt” alsóruhának használták. A szabása kifelé enyhén bővülő. A „pöndöl” ráncos volt, és gatyamadzaggal kötötték össze. A hátulján volt a nyílás, és itt kötötték meg masnira. A visszahajtását szoknyagallérnak nevezték és ebbe a szoknyagallérba befűzték a gatyamadzagot. A „pöndölt” rövid derekú ingek kiegészítőjeként használták, és nem szabadott kilátszódnia a szoknyából.

Kötény

Ha ezt a szót halljuk vagy említjük, ma már a konyhára, sütés-főzésre gondolunk. Régebben /kb. 1930-as évekig/ általános viselet volt falunkban, az asszonyok és a lányok kötény nélkül elképzelhetetlenek voltak. A férfiak is és nők is egyaránt hordták, Ma már csak az idősebbek, és főleg az asszonyok viselik.

Hétköznapi kantáros kötény

Nyáron – kartonból vagy vékonyabb anyagból készítették, ma kékfestő anyagból varrják. Hátul keresztbe kötötték meg a kantárt, ami 4-5 cm széles volt. Elöl pedig a mellrész / a nyaktól 10 cm-rel lejjebb ért /. Ezt zsinórral vagy farkasfoggal díszítették. Deréktól bővült, kissé loknizott. Oldalt / jobb és bal oldalt / zsebek. A zsebek különbözőek lehettek: kerek, négyszögletes, háromszögletes. Ezt szintén díszítették zsinórral vagy farkasfoggal. A kötény alja szintén sokfajta volt. Alul gömbölyű is lehetett. Télen pedig vastagabb anyagból készítették, de hasonlóan.

Ünnepi kötény

Nyáron – kartonból vagy vékonyabb anyagból készítették, ma kékfestő anyagból varrják. Hátul keresztbe kötötték meg a kantárt, ami 4-5 cm széles volt. Elöl pedig a mellrész / a nyaktól 10

cm-rel lejjebb ért /. Ezt zsinórral vagy farkasfoggal díszítették. Deréktól bővült, kissé loknizott. Oldalt / jobb és bal oldalt / zsebek. A zsebek különbözőek lehettek: kerek, négyszögletes, háromszögletes. Ezt szintén díszítették zsinórral vagy farkasfoggal. A kötény alja szintén sokfajta volt. Alul gömbölyű is lehetett. Télen pedig vastagabb anyagból készítették, de hasonlóan.

Rékli ingváll

Bő, sonkaujjú blúz – ez szintén kb. 1900-ig volt általános népviselet. Ezt a szoknyán kívül, de belül gyakrabban hordták.

Hétköznapi:

Hossza kb. csípőig ért, de azon túl is érhetett. 3 szélből varrták. A nyaka körben fodrosra volt összehúzva. A fodor általában 2–5 cm széles volt. Elöl középen bevágós hasíték volt, ami kb. 25–30 cm hosszan pertlivel záródott. Ennél a blúzfajtánál is használták a vállfoltot. Az ujj a könyökig vagy csuklóig ért, válltól bő ujjú volt. A könyökig érőt feltolták, buggyosra, a csuklóig érőt nem. Úgy húzták össze mind a kettőt, hogy fodra maradjon. A fodor szélessége megegyezett a nyaknál lévő fodor szélességével, kb. 2–5 cm, amit zsinórral húztak össze.

Ünnepi:

Ezt a réklit általában ünnepi napokon a ráncos szoknyán belül hordták. Hossza szintén a csípőig ért. Hasítéka / levágása / elöl középen 20–30 cm hosszú. Zsinórral vagy rejtett kapoccsal záródott. A nyakára vékony zsinórt vagy csipkefodrot varrtak, és ez a fodor a felső ruhából is kilátszott. Ez volt a dísz a ruhának. Az ujj a csuklóig ért, és erre is varrtak zsinórt vagy fodrot, ez kb. 5 cm széles volt. Az ünnepi rékli mellrészét kihímezték fehér színű fonállal. Néhány ingvállnak közepén a nyakból nem volt bevágása. Ennél a blúznál a nyakát bőre szabták, és szalaggal húzták össze. Az ilyen réklinek a dereka szűkített volt. Ezt a blúzfajtát mindig szoknyán kívül viselték.

Farpárna

A jómódú családoknál az asszonyok farpárnát, „farvánkust” viseltek. Ezt a farvánkust vászonból varrták, de néha vattával is kitömték a szoknya hátulját, hogy nagyobbnak látszódjon a fenekük, és a szoknya hátul szépen kiálljon. - *Mesélte Marika néni: hogy bálban voltak táncolni, és ilyenkor is használták a farvánkusokat, Megtörtént egyszer, hogy egy kislánynak tánc közben leesett a farvánkusa. „Jaj, de sajnáltuk szegént!” Nagyon elpirult, és rettenetesen szégyellte magát, de a táncparketten kitört a nevetés. Az asszonyok segítették gyorsan*

összeszedni. A férfiak pedig jóízűen nevelték. Ezért féltek felvenni a lányok a farvánkust. Az a kislány is, dehogyan vette fel még egyszer!

Pruszlík

A pruszlík anyaga fehér gyolcsból készült. Kb. 1920-ig volt divatban falunkban. A pruszlíkot mindig az alsószoknyához vették fel. A nyakát kerekre vágták ki, és körben vékonyan beszégték. Elöl gombolódott, és derékig ért. A pruszlíknak nem volt ujjja. A deréknál két ujjnyi övrész szorította a derekat. Három bevarrást varrtak előre, amit svejfolásnak neveztek. Ezt jobb- és baloldalon is bevarrták. A pruszlíkot a mai melltartó helyett hordták. A vállrésze 6 cm széles volt. A pruszlíkot mindig elöl lehetett gombolni.

Felső szoknya

Általános viselet falunkban 1900-ig volt.

Méretei:

4–5 szélből készült, hossza kb. bokáig ért. Általában a szoknya anyaga is olyan anyagból készült, mint a blúz anyaga. A szoknyákat sokféle anyagból készítették: *delinből, grenadinból, lüszterből, zorszettből, puplinból, batisztból.*

Hétköznapi:

Deréknál néhány centiméteres pánt fogta össze. A szoknyán a hasíték oldalt volt, kb. 25 cm hosszú. A deréknál a szoknyák általában mind ráncosak voltak, és eléjük kötényt kötöttek. A szoknya aljára kefe zsinórt varrtak, ami selyemből készült, és a szoknya széléről keféhez hasonló rojtok lógtak. Ez kb. 4 cm széles. A kefe zsinórt azért varrták a szoknya aljára, hogy a szoknya széle ne kopjon. Mert a szoknya leért a földre. Ha hosszú volt a ruha, akkor fel kellett húzni, és ilyenkor még jobban kilátszott a kefe zsinór. A kefe zsinóron kívül mást is használtak: úgynevezett ruhakoptatót. Pl. a ruha anyagából bordúrt varrtak rá, ami 5–6 cm széles volt. A bordúrt szerették alkalmazni, mert a ruhát ezzel is díszítették. A bordúrt ezenkívül a blúzok ujjának a díszítésére is alkalmazták.

Ünnepi:

Az ünnepi ruha abban különbözött a hétköznapiétől, hogy anyaga finomabb volt. Ezt szintén 5 szélből varrták. Ennek is oldalt volt a hasítéka, 10–15 cm hosszú. Pántja széles volt, 5–6 cm, és ezt ki is hímezték. A fiatal lányokét jobban kidíszítették, mint az idősebbekét. Az idősebbek ruháin fodorcsipke nem volt.

A gyermekingeknél az ujjánál nem gombokat használtak, hanem kokárdát, s ez díszítette is a gyermek ingeket. Különböző színű szalagokkal készítették ezeket.

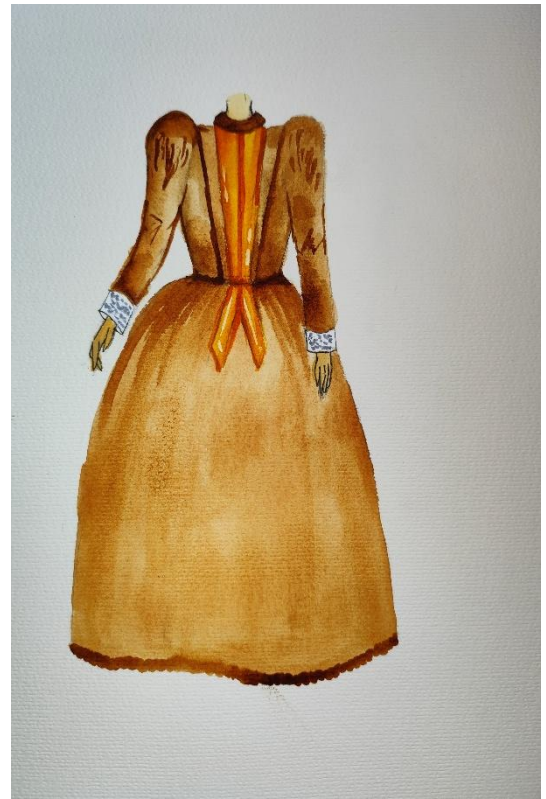
1. Gyermekruha 10-11 éveseknek
Gyűjtve: Turi Lajosnétól

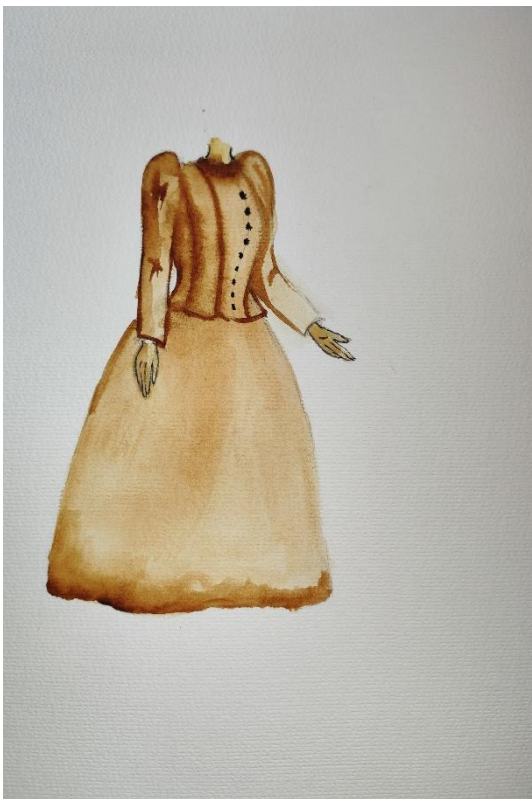
2. Gyermekruha 13-16 éveseknek
Gyűjtve: Szécsényi Károlynétól

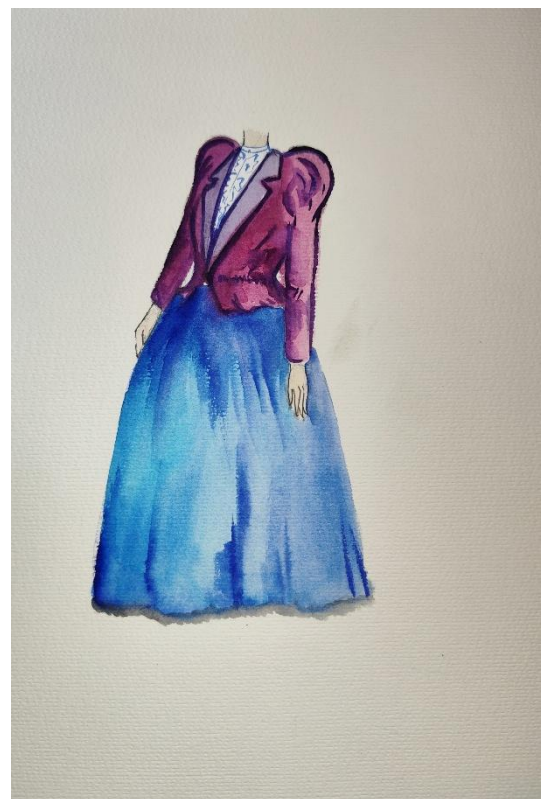
3. Gyermekruha 16-18 éveseknek
Gyűjtve: Turi Lajosnétól

4. Felsőruha
Gyűjtve: Turi Lajosnétól

5. Felsőruha
Gyűjtve: Gubovics Imrénétől

6. Felsőruha
Gyűjtve: Szécsényi Károlynétől

Gyűjtő: Markó Erzsébet

Kiskunlacháza /Pereg/ 1974

Adatközlők:

Turai Lajosné 73 éves

Fehér Antalné 84 éves

Markó Imréné 72 éves

Szécsényi Károlyné 71 éves

Répás Andrásné 86 éves

Szüreti mulatság

Ősi hagyomány, hogy a nagy munkák végeztével a paraszti közösség megünnepli a sikeres befejezést.

A két háború között Lacházának és Peregnek egyaránt kiemelkedő közösségi eseménye volt a szüreti felvonulás és bál. A visszaemlékezők szerint „mindig is volt ilyen”, a nagyszüleink idejében is. Ám a részletek leírásában az emlékezet legfeljebb az 1900-as évek elejéig terjed. Az időtől 1945-ig, az utolsó nagy hagyományos bálig, nagyjából változatlan szabályok szerint zajlott le ez a nagyszerű esemény. Később aztán az egyesült község ifjúsága feltámasztotta a hagyományt, bár a megváltozott körülményeknek megfelelően eltérő külsőségekkel, szerényebb keretek között. Ma is az őszi „Kiskun Kulturális Napok” érdekes színfoltja a Lacházi szüreti felvonulás és bál, csaknem minden évben.

*Az 1900-as évek elején az egész országra szólóan miniszteri rendelet szabályozta a szüreti mulatságokat. Ezért, no meg valószínűleg az államalapítás ezredéves évfordulójának polgári „magyaros-népies” megmozdulásai hatására, ezek a rendezvények az egész országban hasonlóvá váltak. Így nálunk is kerültek bele tájidegen elemek; ősi szokások pedig, ha voltak, elfelejtődtek.****

*Mégis érdekes hagyományunknak tekinthetjük a „szüreti bált”. Ennek a nagyszabású rendezvénynek a lebonyolítása szigorú együttműködést igényelt. A szervezéshez, a „menethez” (= szüreti felvonulás) és a bálhoz fűződő viselkedési szokások a több évszázados paraszti, parasztpolgári faluközösség íratlan törvényeivel voltak összhangban. **A felvonuláson, vagyis a „menet”-ben vizsgázott a falu:** ki milyen kocsit – lovat, milyen ruhát tud kiállítani, milyen ügyes, életrevaló, szép, egészséges és jólnevelt az ifjú generáció.*

Olvassuk ebben a tudatban az itt következő visszaemlékezéseket!

***** Lacházán a XVII. század közepén már régóta művelt szőlőket találhatunk. A filoxéra itt is pusztított.**

Készülődés

A szüreti bált akkor rendezték, amikor vége volt a szüretnek, forni kezdett a must.

Lacházán: a két háború között kialakult rend szerint először a *gazdalegények* szüreti bálja volt, a következő vasárnap az iparosoké, harmadjára a faluszövetségé – a „szögényöké”. „Azoknak nem vót kocsijuk-lovuk, azoknak általában az arató gazda adta oda” (= akiknél arattak).

Peregen: hasonlóképpen több szüreti bál volt, más-más kocsmában.

Nem volt ez olcsó multság. A legény már a nyáron gyűjteni kezdett rá. Előfordult, hogy csépléskor egy-egy zsák gabonát "elemelt", és „dugeszba eladta a Kánzsidónak, az vót ilyen gabonakereskedő”, és a pénzt összegyűjtötte. A kismándlinak, vagyis a mellénynek, ami a magyar ruhához tartozott, volt egy gombos belső zsebe, abba tette a pénzt. Elkészítve megfelelő címletekben, aszerint, hogy mikor melyik kocsmánál mennyit ad majd borra, zenére.

Két-három héttel a szüreti bál előtt összeültek a legények, s letettek 20 pengő „bánatpénzt”. Megbeszélték, kiket hívnak meg. Elmentek a leányokhoz, meghívták, megkérték, hogy öltözzön fel "csőszleánynak". Mindig az ment el meghívni, akinek a kocsiján ültek. Szokás szerint egy csőszlegény került a kocsi bakjára, aki hajtotta a lovakat. Mellette mindig az a leány ült, akinek udvarolt. Hátról annak barátnői, esetleg a fiúnak vagy a leánynak rokonai. Az már nem volt olyan nagy tisztesség, ha a kocsiderékba kellett ülni. Oda „ilyen csiribiriket ültettek”. Például rokon kislányokat, gyerekeket.

Napokkal előbb feldíszítették a termet. Akkor már tudták, ki megy kivel, ki kocsival, ki lóháton, milyen sorrendben. Szigorú forgatókönyve volt ennek, és aszerint kellett működnie mindennek. A kocsikat a csőszleányok díszítették föl. Ezek a *legszebb kocsik* voltak a faluban. Újak. Akinek hintója volt, az volt a legelegánsabb. „Féderős kocsik gyönyörű új pokrócokká' lötakarva, a pokrócon a gazda monogramja pirossal, a szerszám kifényesítve, a réz díszek kiszidolozva.” A bál napján déli 12 órára fel volt öltözve minden csőszleány, csőszlegény. A multság jelmezes, „magyarruhába” öltözött szereplőit hívták így.

12. kép

*Készítő: Raffay Anna
Szüreti felvonulásra feldíszített kocsi.
1953. szept.
Pereg. Pest m.*

13. kép

*Készítő: Raffay Anna
Szüreti felvonulásra feldíszített kocsi.
1953. szept.
Pereg. Pest m.*

Szüreti bálos ruha

A „*Szüreti bálos*” vagy „*magyar*” ruhának kevés köze van a hagyományos helyi viselethez. Valószínűleg az 1900-as évek táján alakult ki, s vált nálunk a szüreti bál jelmezévé is.

A csőszlányok viselete:

Fehér szoknya, 3 sor keskeny nemzetiszínű szalaggal a szoknya szélére varva. Először kimosták a szoknyát, jóval a bál előtt, rávarrták a szalagot. Akkor elvitték a Tőkési Gyula bácsi feleségéhez, aki „gublérozott”, gőzzel berakta az anyagot. A kötő sima, fehér, ritkán piros, nemzetiszínű szalaggal díszítve. bő, húzott alsószoknya.

Piros pruszlik, aransujtással kivarrva, fűzött vagy gombos. (Néha előfordult a zöld vagy ritka kivételképpen más szín.) A módosabbaknak ingváll volt a pruszlik alatt, nyakán nemzetiszínű szalaggal összehúzva, szélén csipke. Buggyos ujjal, az ujjak korcába nemzetiszínű szalag kötve. A szegényebbjének a pruszlikba volt belevarva az ujjak meg a fodor a nyaknál. kevesebb anyag kellett így hozzá.

A párta gyöngyös, sujtásos volt, vagy búzakarász, pipacs, búzavirág, árvalányhaj díszítette. Szalagcsokorral kötötték össze, a szalagok derékon alul értek. Akinek volt, a gazdalányok, feltették aranyláncukat, karkötőjüket és egy gyűrűt. gyöngyöt is viseltek.

A lányok vállán átvetve piros vagy nemzetiszín szalagon kulacs lógott. Kínálgatták a legényeket borral, amíg benne tartott. Kis réztrombitát is hordott a vállán némelyik. vagy csak egy szalagot. Volt olyan, aki az egyik lábán térdcsörgőt viselt, ami 20 filléres nagyságú apró csenngöcskékből állt, s mikor táncolt a lány csilingelt.

A lányok ezt a ruhát egyéb alkalmakor nem vették fel, csak „szereplésre”. (Ünnepségen, szoboravatáson versmondás, országgyűlési képviselő köszöntése, magas rangú vendég-dízsorfall, népszínművek stb.....) Tulajdonképpen *egyenruha* is volt ez, amely – első pillanatra – eltakarta a társadalmi különbségeket.

A csőszlegények viselete:

A fiúk csizmát viseltek. Sokan rézsarkantyúval. Táncsarkantyú volt ez, néhány rézlapból állt, s az pengett tánc közben.

Bőgatya. Az volt a szép, amelyiknek a csizma szár széle alá ért kb. 10 centivel. (A paraszti viseletben hordott gatyá földig ért.) A szélén nemzetiszínű szalag vagy pedig egy sor széles piros szalag volt varrva. A derekukat piros mintás vagy pöttyös kendővel kötötték át, háromsarkosan. Azt az a lány adta nekik, aki mellettük ült a kocsin.

Fehér ing. Hosszú, bő ujjú, minél bővebb volt, annál szebb volt. Amikor vágattak a lovon, fönn volt a vállukon a lobogó igujj. Némelyik közönséges fehér inget vett föl, csak a mándliba volt

bevarrva bő ujj. Az igazi paraszting magasan csukódik. Az eleje számedlis. Ez „nyersbe vót keményítve”. A keményítőt föloldották vízben, az ing nyakát és az elejét bemártották, kicsavarták és még nedvesen kivasalták. Az olyan kemény volt, hogy „kopogni löhetött rajta”. Rengeteget dolgoztak vele az asszonyok a faszénvasalóval, amíg az „olyan lőtt amilyennek lönni köllött”. Agatyák és az ingujjak is „be voltak gublérozva”.

Piros mándli. Aransujtással volt díszítve. Elöl kis zseb, abban volt az aranyóra vagy ezüstóra, ha volt – láncostul.

A legény kalapján három sor nemzetiszín szalag volt körbetekerve, árvalányhaj bokrétával. Ha kocsit hajtott, az ostornyél nemzetiszín szalaggal volt körületekerve, a sudár a végén szintén nemzetiszínű rojtokból volt. Fönt 3 piros-fehér-zöld pompon volt az ostorszíj elején. Ezt a vásárban így árulták.

A legények bőgatya-viselete nem fér össze a parasztember „ünneplő ruha”-fogalmával. (Jóllehet a fehér vászon bőgatyát néhány öreg még a 40-es években is hordta, fényképet alig lehet találni erről a viseletről. Fényképész elé csak ünnepelőben álltak.) Szüreti Bálon kívül legfeljebb a fiúgyerekre adták rá, szintén valamilyen „szereplés” alkalmából.

14. kép

*Készítő: Raffay Anna
Csőszlegények mennek a
"csőszlányokért".
1953. szept.
Pereg, Pest m. Magyarország.*

15. kép

*Készítő: Raffay Anna
Virággal feldíszített kocsiba ülnek a
csőszlányok
1953. szept.
Pereg, Pest m. Magyarország*

A menet

A lovaskocsisok úgy hordták össze a leányokat – csengős kocsival, csengős lovakkal, s minden leányért elmentek. Hordták-gyűjtötték be a terembe. Például Lacházán a Nagyvendéglőbe.² A teremben a leányok kart-karba öltve sétálgattak. Amikor mindnyájan együtt voltak, az udvarban ki-ki felült a maga kocsijára, s meghatározott sorrendben kiálltak a *Betonútra* (másképpen: országútra – Dózsa György út). A hagyományos útvonalon elindult a menet. Színpompás látvány volt, ki is sereglett megnézni a falu apraja-nagyja.

Elöl ment a négyökrös szekér, nagy földíszített sátoros kocsival. Sátrat készítettek fölé lombokból, amelyről papírszalagok lógtak le, meg elöl egy nagy *szőlőkosár*, hátul szőlőfürtök, lampionok, a kocsi közepén egy nagy *hordó bor* állt. A szekéren ülni nagyon nagy dicsőség volt. Két leány ült elöl. A csőszlegény gyalog ment és „kancsikával durrogtatott a négy ökör előtt”. Az ökröket vezette még egy legény. Annak az oldalán volt egy kulacs, fokos volt a kezében. Másnak a menetben nem volt fokosa (Lacházán). „Nagyon tetszett nekem, amikor egyszer a Mózes Jóska vezette, jóképű, göndör hajú gyerek volt, igazán jól nézett ki. A kezében ostor volt. Szalagok voltak rákötve” (Peregen).

A szürke fehér ökröket a „Csillag” méncsikótelepről, Szentkirályról³ kérték. A szarvuk ki volt fényesítve, s rézgomb volt a szarvuk végén. Öt-hat legény lóháton szaladgált a menet előtt körbe. Félt mindenki tőlük. (Másnap nem tudtak a fenekükre ülni, mert feltörte a nyereg.) A többi lóhátas a kocsik mellett vagy a menet után ment. Lassan haladtak, *zenére táncoltatták a lovakat*, a kocsiba befogottakat is. Rendszerint a trombitabanda haladt a menet végén. „Maskuráknak” (= maskaráknak) – más szerint bohócoknak – mindig lenniök kellett, akik „csinálták a kalamajkát”, mulattatták a menetet meg a báméskodókat. (Kácsa cigány, Durbincs sógor, Görbe Gábor.) Azok nem ültek fönn, hanem „szaladoztak” a szekerek közt. Peregen például „Kuksi Jancsi létrával szaladozott, azzal mászott föl a ló hátára”.

Mindenki tudta, hol fog megállni a menet. Rendszerint a *kocsmánál*. A nép már előre odahúzódott. Amikor aztán megállt a menet, a zenekar előrevonult, és minden kocsinak játszott valamit, az ökrösszekértől kezdve. Az rendelt egy-két számot, előrébb állt, jött a következő. Minden egyes ilyen helyen mindenkinek játszani kellett, amire daloltak, a legények táncoltak.

² Dózsa György út 80, 1991-ig Művelődési ház. Jelenleg kínai üzlet.

³ Ahol a „Csillag” nevű árporkai buszmegálló van.

Lótáncoltató nóta:

Van két lovam, mind a kettő deres.

Mind a kettő a lányokra keres.

Gyere be, gyere be, de gyere be!

Rózsám, ketten leszünk ide be!

* * *

A lányok kezében egy félliteres borosüveg volt. Fogták a markukban és a zeneszórá rázták, himbálták, a kocsin ülve. Amikor egy ismerőst megláttak, azt odahívták, borral vagy musttal *kínálták*. Ha kiürült az üveg, akkor az a legény, aki a hajtotta a kocsit, leszállt, és megtöltötte a következő kocsmában. Persze ő is ivott egyet. Olyankor vagy az apja vagy a ló gazdája fogta a kantárt. A legények táncolva jöttek ki a kocsmából.

A templomnál nem illett mulató nótát játszani. Ott megállt a menet, a trombitások előrejöttek és eljátszották a Himnusz a Hősök szobránál. Mikor odaértek a temetőhöz, akkor pedig abbahagyták a muzsikát.

Most már sajnos elfelejtették ezt a szokást.

„Nagyon sok szüreti bálon játszottam. Soha, egyetlenegy se volt baleset. Pedig rengeteg nép volt, lovak, táncosok, a zenétől sokszor megvadultak a lovak, mégse volt soha baleset. Hogy miért? Hát azok a gyerekek, akik a lovakat hajtották, egész évben együtt éltek a lovakkal. Mostanában már nem lehet ilyet csinálni.”

„Sokáig tartott a menet. Kora délutántól sötétedésig. De a lányok nem szállhattak le a kocsiról. Azok szegények, a végén már majd' összepisilték magukat.” Mikor vége volt a menetnek, minden lányt hazavittek a csőszlegények. Otthon letették a kocsikat-lovakat, s jöttek vissza. Kezdődött a bál.

Mióta én is rendszeres résztvevője vagyok ezen évszázados eseménynek, azóta is sokat változott a szüreti felvonulás menete, de kezdünk visszatérni a régi, fent említett szokásokhoz, hagyományokhoz. Az útvonal is sokkal hosszabb lett, mivel a két község most már egy település. 14 éves korom óta rendszeres résztvevője vagyok a felvonulásnak. Az elmúlt 35 évben talán, ha ötön nem vettem részt.

KISKUNLACHÁZIAK SZÜRETI FELVONULÁSA 2014-ben, 2014. október 04-én

**A szüreti felvonulás
indítása október 04-én
szombaton DÉLBEN lesz**

16. kép

A 2014-es szüreti felvonulás útvonala.

A bál

Élmény volt belépni a bálterembe. Az egész terem, a mennyezet alatt elérhető magasságban, zöld ágakkal, szalagokkal, paprikával, kiflivel, sós kiflivel, szőlőfürtökkel, perecekkel volt feldíszítve. Középen nagy koszorú – néha kettő, Lacházán három is volt. Azt a végén elárverezték. Köztisztelőnek örvendő öregeket kértek meg arra, hogy legyenek a bírók. A bíróasztalok a terem végében, mellettük a jegyzők. Ha valaki lopott, odavitték ahhoz az asztalhoz, s ott büntetést kellett neki fizetni. Minden tárgynak megvolt a tarifája. Csak a csőszlányok foghattak tolvajt, a legények nem. A lány odavitte a tolvajt a bíróhoz, s bejegyezték, hogy hányadik tolvajt fogta el. A legény úgy igyekezett lopni, hogy az a lány fogja meg, akit szeret. A lányok igyekeztek minél több tolvajt elcsípni, mert aki a legtöbbet fogta el, az díjat kapott. „Talán az övé lett a Szőlőkosár”.

A tánc hajnalig tartott. Szünetekben a legények „húzták” a lányoknak. A különösen kedvesnek nagyobb borra valóért. „Az volt az érdekes – én már gyerekfejjel is láttam, hogy a szülők olyan büszkék voltak a gyerekeikre! Reggel felé az apja úgy dugott pénzt a legénynek, hogy: Anyád meg ne tudja! Az anyja meg ugyanúgy: Apád meg ne tudja!” A zenészek meg csak húzták-húzták, akarom mondani fújták-fújták, fáradhatatlanul.

Rendbontás nem fordult elő. Erre szigorúan ügyelt a rendezőgárda. De hatottak a közösség íratlan törvényei is.

A szüreti bált a betontánc zárta. Már világossal, mikor a leányok mind elmentek, akkor a legények – most már egyedül – újra ropták. Kezdték a teremben, aztán végig a falun, amerre előző nap vonultak. **A zenekar meg fújta:**

Tizenhárom szélből van az én gatyám!

Tizenhárom éjjel varta a babám.

Egyik szára rövid vót,

A másik mög hosszú vót.

Hallod-e, babám?

Nem jól varrtad a gatyám szarát.

Ismétléskor, igen meggyőzően, nyomatékkal:

Gattya-gattya gatyaszár,

Ülj az ölembe, babám!

Ülj az ölembe,

Kacsintsál a szömömbe!

Lacházi Csárdás

A 20. század eleje óta országszerte közismert, „*Két út van előttem*” kezdetű népdal és a „*Száz forintnak ötven a fele*” kezdetű népies dal – Volly István szerzeménye – kombinációjával készült koreográfia, melynek pontos évszáma nem tudható, de valamikor az 1960-as évek végén – a 70-es évek elején készülhetett, eleinte csak csárdás néven majd szavazás után kapta a „*Lacházi csárdás*” nevet. Mostanában csak „Lacházi” néven emlegetik a táncosok..

Két út van előttem, melyiken induljak?

Kettő a szeretőm, melyiktől búcsúzzak?

Szőkétől búcsúzom

piros pünkösdi napján,

barnától, csalfától

halálom óráján.⁴

Száz forintnak ötven a fele

Egye meg a fészkes fekete fene.

//:Nem lehet az ember fából.

Ki kell rúgni a hámfából.://

Még azt mondják részeges vagyok,

Pedig csak a jó bort szeretem nagyon.

//:Megverem a csizmám szárát,

csókolom a babám száját.://⁵

Tánc vázlat

Párok félkörben állnak, egy legény int, kiált a zenészeknek. Húzd rá!.....stb.

Mai napig a Kiskun Néptánc Együttes műsorában megtalálható.

⁴ https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A9t_%C3%BAt_van_el%C5%91ttem

⁵ <https://kottakiado.hu/2017/06/12/boros-notak-szaz-forintnak-otven-a-fele/>

Lacházi Viselet

Legyezőformában elrendezett vágott rozettákból,
szőrfonállal árnyalásosan hímezett párnavég (Karcag,
Szolnok m., 18. sz.) Bp. Néprajzi Múzeum

Hímzés motívum mely alapján készült a „Lacházi” minta.⁶

17. kép

*Lórántffy Zsuzsanna kör az 1930-as évek vége felé
melyen először megjelent a „Lacházi” minta.*

„Lacházi viselet”: az 1930-as évek második felében alakult ki, a Lorántffy Zsuzsanna kör tagjai készítették el ezt a viseletet, amelyet a 60-as évek végén, a 70-es évek elején vett át a Kiskun Táncsoport.⁷

⁶ Magyar Néprajzi Lexikon: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/k-72CDA/kunsagi-himzes-kun-himzes-73126/>

⁷ Kiskunlacháza Története Képekben.

18. kép

Puffos ujjú blúz hímzés minta

19. kép

Kötény hímzés minta

20. kép

Lacházi női viselet.

1972.

A lányokon Lacházi viselet látható. Fehér puffos ujjú blúz, két ujján kunsági hímzés motívummal, felette királykék mellény 5 lefele keskenyedő ezüst sujtással. Szoknya térd alattiig érő királykék színben, alján 10cm díszhajtás van, hogy legyen súlya a szoknyának. Fehér csipke aljú kötény kunsági hímzés motívummal, alatta 1 alsó szoknya és kis alsó.

Lacházi férfi viselet

Kirakodás után

21. kép

A kép Mészáros Géza kiskunlacházi iparost ábrázolja fuvarosával, Vasadi Sándorral, a dabasi vásáron, 1928-ban. A két földi a hajnali fáradtságra iszik egyet, a cipész talán sört. Vasadi bácsi a saját borát

A cipész öltözete: csizma, csizmanadrág, posztó kismándli (mellény), mándli (kabát, zakó), ing, bundasapka, másnéven „asztragán sapka”.

A földműves öltözete: Csizma, konyhakötő (kékfestő kötény takarja a csizmanadrágot), mándli, szvetter, alatta untercikk (zárt nyakú, csípőt fedő, hosszú ujjú, ing fölött viselt szövet vagy kötött kabát), kalap.

Földműves a fényképész előtt

22. kép

Gál Imre, Horváth Erzsébet

*„Zsámlin ülnek. Akárhogy is, ez igön régi fénykép, valamikó 1880 körű
vötethették le magukat, mer' a Jancsi bátya (középen) akkó hat éves vót.
Evvót a kedvenc unokája, akkó hatták rá a házat erre”.*

Erzsébet öltözete: Posztó bőszoknya, zámendás lékri, fején sötétkék vagy fekete főköttő van. Kezében zsoltár és zsebkendő.

Imre öltözete: Posztó kismándli, ing, mándli, csizmanadrág, zsinórozott csizma. Kezében hosszú szárú pipa.

Barátok

23. Kép

1924. október 15.

Bal oldali férfi öltözéke: Ing, kismándli, mándli csizmanadrág, zsinóros csizma,

Jobboldali férfi öltözete: Ing, untermé, csizmanadrág, zsinóros csizma.

Bokrétaünnep

Józanné Tóth Margit:

„Édesanyám, Solymosi Margit elmondása szerint a kép 1940. első negyedévében készült, a Bokrétaünnep alkalmából.”

„Bokrétaünnepen a lányok virágkoszorút hordanak a fejükön és azokat az udvarlójuknak ajándékozták. A Bokrétaünnep hagyománya a 19. század végétől honos Magyarországon.”

„A szalagos tánc Csikesz tanító néni közreműködésével került megrendezésre.”

„A kép pontosan 1940 februári eseményen készült. Mindenféleképpen egy tavaszváró ünnepről beszélünk! A Bokrétaünnep szó jelentése: az élet megújulásáról, a természet szeretetéről, egy közösségi érzésről szól, minden évben összehozni az embereket! A Bokrétaünnep egy virággal díszített ünnepi alkalom.

(Ezen gondolatok mentén lehetne összehozni egy eseményt vagy egy virágkoszorúval díszített táncot).”

24. kép

Hátsó sor: Földvári Mária, ... Julianna, Végh Rozália, Solymosi Margit (adatközlő)
Tóth Ida, ... Jucika, Földvári Etel, Lendvai Emília, Tóth Emília (Czúni Gáborné), Horváth
Mariska, Kamrás Piroska (Szalai Ignácné). Első sor: Szomor Borbála, Szalai Margit.

(Az adatközlő így emlékezett a nevekre.)*

Forrás: Facebook, Józanné Tóth Margit.

Köszönetnyilvánítás

Ezúttal szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik képekkel, leírásokkal segítettek hozzá kutatómunkánkhoz! Vannak közöttük, akik már nem élnek emlékeik mégis sokat hozzátesznek – most már – városunk történetéhez.

Köszönöm nekik.

Köszönöm nektek.

Erdély-Molnár Klára

Gál Róza †

Kovács Judit

Kovácsné Nagy Mária

Pokornyik Anna †

Reising Ibolya

Pokornyik István †

Olaszné Bak Erzsébetnek

Necsászné Markó Erzsébet

Rákosi Győző Árpádné

Simon Petra Regina

Szabadosné Horák Irén

Zsikó Zsuzsanna Klára

Facebook:

Kiskunlacháza múlt – kor. XX. századi életképek csoportból:

Herman György

Sulek Judit

Józanné Tóth Margit

Földi István †

Tartalomjegyzék

Előszó helyett	3
Viseletkutatás	4
Az együttműködés eredménye	4
Peregi Verbunk	5
Hagyományok, falusi multságok	9
Nyenyérés ház és társai	9
Szalagos Kalapom.....	13
Egy zenész (Pereg)	14
Egy hajdani reguta	15
Egy hajdani Menyasszony és unokatestvér (Lacháza):.....	17
Peregi viselet és kendőhordás.	19
Leány peregi viseletben	21
Házaspár.....	22
Házaspár és családja	23
Répás család	25
Essék most szó a férfiak ünnepi viseletéről	25
Pereg általános és ünnepi viselete.....	27
(Necsászné Markó Erzsébet írása, 1974)	27
Alsó szoknya.....	27
Az alsó szoknya mosása.....	28
Vállgombos ing.....	30
Pöndöl	30
Kötény.....	30
Hétköznapi kantáros kötény	30
Ünnepi kötény	30
Rékli ingváll	31
Farpárna.....	31
Pruszlík.....	32
Felső szoknya	32
Szüreti multság	36
Készülődés	36
Szüreti bálos ruha.....	38
A csőszlányok viselete:	38
A csőszlegények viselete:	38
A menet	40

A bál	43
Lacházi Csárdás.....	44
Lacházi Viselet	45
Lacházi férfi viselet.....	47
Bokrétaünnep.....	50
Köszönetnyilvánítás.....	51